
LA PEDRA SECA A BEGUES

articles

VÍCTOR MATA*

CENTRE D'ESTUDIS BEGUETANS

1. Preservació versus marc legal

1.1. Context i funcionalitat del patrimoni de pedra en sec i tradicional

La majoria dels paisatges rurals que coneixem i apreciem han estat conformats al llarg de la història per la pagesia, els ramaders i altres col·lectius que han disposat dels recursos naturals del territori: mitjançant la conversió del bosc en terrenys aptes per al conreu i pastures per al bestiar, en l'extracció, emmagatzament i conducció d'aigua, per la transformació de matèries primeres en calç, carbó, ceràmica, vidre, en la construcció d'habitaclles, etc. En aquest sentit, és un fet comprovable que des de fa anys l'activitat agrícola tradicional està patint un fort retrocés, la qual cosa afavoreix la desaparició dels camps de conreu i alhora els testimonis emblemàtics de pedra seca que hi ha al llarg i ample de la nostra geografia.

La recuperació dels paisatges tradicionals o històrics és un factor de sostenibilitat del territori i identitari de la societat que les empara, sobretot en comarques com el Baix Llobregat, Tarragonès, Garraf..., on la pressió demogràfica i urbana afecta antigues zones rurals que esdevenen semiurbanes. Les activitats que es porten terme en aquests espais transformen els antics paratges agrícoles en llocs on la societat projecta les seves necessitats, de forma que el paisatge rep una empremta desconeguda.

* **Víctor Mata.** Llicenciat en Història Medieval per la Universitat de Barcelona (1989), Màster en Arxivística per la Universitat Autònoma de Barcelona (1993). És responsable de les vocalies de Pedra Seca i Arxius i Documentació del Centre d'Estudis Beguetans. Dirigeix Dos Punts Documentació i Cultura, s.l., empresa especialitzada en organització d'arxius, producció de llibres, documentals i accions de caràcter cultural i patrimonial. Ha participat en equips de recerca històrica i ha publicat diversos articles i capítols en publicacions de caràcter històric i cultural. És president de Land Art Associació Catalunya

Per això les estructures arquitectòniques rurals, construïdes la majoria amb pedra i sovint en desús, es revaloren com a patrimoni cultural.

Les construccions de pedra seca constitueixen la clau de volta per conèixer i estudiar les formes de vida i els oficis tradicionals fins les primeres dècades del segle XX. Com a conjunt cultural esdevé patrimoni històric, arqueològic, arquitectònic, etnològic, geogràfic, social, paisatgístic, natural... Alhora es conforma en font d'estudi per a la recerca i proporciona informació a les diverses disciplines acadèmiques que hi conflueixen. Algunes dedicades a l'estudi del món del treball i econòmic, i altres orientades a la investigació de facetes científiques, humanes o tècniques.¹

Com a element funcional, el valor del patrimoni de pedra en sec ajuda a la preservació del medi ambient en diferents vessants. Ecològic: l'arquitectura de pedra en sec s'integra plenament en el paisatge que l'envolta, car conforma espais d'arrelament d'espècies vegetals i niuament i refugi d'espècies animals. Hidrològic: la conservació de les feixes delimitades per marges de pedra seca afavoreix la retenció d'humitat i el control de l'evacuació hídrica dels camps. Forestal: els sistemes de marges actuen de tallafocs, frenen la desertització i faciliten la regeneració de les plantes. Agrícola: delimita, conserva, ordena els conreus i identifica antics espais agrícoles susceptibles d'ésser recuperats. Urbanístic: la salvaguarda i protecció d'aquest patrimoni és un fre a l'urbanisme especulatiu consumidor de territori i a les infraestructures que l'esquarteren. Econòmic: la restauració i construcció d'estructures de pedra seca dinamitza els sectors laboral, empresarial i turístic del municipi que les acull.

¹ En *Història Agrària dels Països Catalans*, dirigida per Emili Giralt i Raventós, volum III, vegeu el capítol d'Emili Giralt i Raventós sobre el conreu de la vinya i el dedicat a Boscos, Pastures i Ramaderia, de Josep Maria Bringué i Portella i Maria Àngels Sanllehy i Sabi.

Barraca del Panxito a Mas Roig, amb tancament (In Excelsis). Begues, 2009. Foto LAAC.

1.2. Definició i localització de les estructures

Es coneix com a construcció en pedra seca aquella estructura de pedra que no utilitza calç, ciment ni cap altre material de consolidació (barraques, clapers, pous, marges, cossols...). Les estructures arquitectòniques tradicionals, algunes de tipus preindustrial (forns de calç, sínies, pous de glaç, rajoleria, cisternes...), construïdes sovint amb una consolidació de fang, morter de calç o argamasa, formen part de l'anomenada arquitectura rural amb valors i característiques semblants a les estructures de pedra seca. Les CPS es classifiquen a partir de la utilitat i funció: circulació i accés, construcció agrícola i ramadera, estructures hidràuliques, habitatges,² construccions per a oficis artesanals i/o preindustrials, arquitectures i formes modernes (d'ús militar, jardineria, disseny) i artístiques.

La distribució geogràfica del patrimoni arquitectònic de pedra en sec és diversa. Un grup pirinenc (Pallars Jussà i

Sobirà), un grup septentrional (Catalunya del Nord i Alt Empordà), un grup central (Bages, Anoia i Baix Llobregat), un grup meridional (Garraf, Alt i Baix Penedès, Tarragonès, Conca de Barberà i Baix Camp) i un grup de les terres de l'Ebre (Priorat, Ribera d'Ebre, Baix Ebre i Montsià). Al País Valencià se'n coneixen a les comarques septentrionals, a l'Alt Maestrat i Plana Alta. A les Illes Balears són molt abundants, mentre que a les Pitiüses són menys freqüents.³

A Europa, el patrimoni de pedra en sec està repartit per tota la Mediterrània, i també n'hi ha nombroses mostres a l'Europa central i a latituds més septentrionals. De Sèrbia a Irlanda, passant per Alemanya, França, Itàlia... és present en territoris on la pedra és abundant, principalment en terrenys calcaris, però també amb altres tipus de pedra com la licorella, marès, conglomerats, còdols de riu, etc. És, doncs, un patrimoni europeu i, més enllà de les peculiaritats locals, esdevé un element cultural clau de la identitat europea en construcció.

² L'Arxiu Històric de la Parròquia de Begues conté diversos testaments datats entre 1652 i 1653, període de contagi de pesta bubònica, que indiquen la funció sanitària que complien les barraques com a darrera estança de moribunds.

³ Magí Miret Mestres i Eduard Bou Barrera, "Les barraques de vinya de pedra seca de Sant Pere de Ribes", a *Miscel·lànea Penedesenca*, Institut d'Estudis Penedesencs, 1995.

Barraca del Pitxot a Mas Traval, restaurada pel CEB l'hivern de 2010. Begues. Foto CEB.

La pedra seca i la tècnica de construcció associada no és només un patrimoni d'Europa, també és característica d'altres indrets del món, sobretot de tota la conca mediterrània, però també de l'Àfrica i d'Àsia, i també n'hi ha mostres a Austràlia i Amèrica del Nord i del Sud.

1.3. Entitats, iniciatives i projectes entorn de la pedra seca

Els municipis són la demarcació territorial bàsica per emprendre la difícil tasca de catalogació i restauració; és allí on es disposa de persones i entitats que coneixen el territori: el Grup Drac Verd, de Sitges, és molt actiu i estén l'activitat de localització i catalogació de barraques a molts municipis;⁴ la Fundació El Solà, de la Fatarella, disposa d'un component pedagògic, formatiu i empresarial envejable;⁵ el Grup de Recerca Olesa Rural cataloga, restaura i difon les

CPS d'Olesa de Bonesvalls;⁶ el municipi del Pla de Santa Maria ha elaborat formidables rutes turístiques de barraques de vinya; la Coordinadora d'Entitats per la Pedra Seca promou tota mena d'activitats entorn l'arquitectura popular i edita la revista Pedra Seca.⁷ A la comarca del Baix Llobregat es va publicar un excel·lent treball d'Eloi Bergadà sobre 11 barraques i d'altres construccions de pedra seca dels termes de Molins de Rei, Vallirana i Cervelló.⁸ L'ajuntament de Corbera de Llobregat ha inclòs algunes barraques en el catàleg de patrimoni històric, arquitectònic i natural del municipi. A Sant Boi de Llobregat s'han inventariat les barraques del municipi. N'hi ha molts més exemples a Catalunya i al País Valencià. A Mallorca, el Consell Insular ha fet seva la protecció de marges, pous de glaç i altres CPS.⁹ A la resta de l'Estat es porten a terme activitats

⁴ Vegeu Ramon Artigas; Andreu Camps; Josep Pascual. Barraques de pedra seca de Sitges i del Garraf, Ajuntament de Sitges, 2003, pàg. 253.

⁵ www.fundacioelsola.org

⁶ Grup de Recerca Olesa Rural, *Petjades històriques*. Olesa de Bonesvalls, 2005, pàg. 123.

⁷ www.coordinadorapedraseca.org

⁸ Eloi Bergadà i Murià, "Antigues cabanes i altres construccions de pedra col·locada en sec", publicació núm. 8 del Museu Municipal de Molins de Rei, 1986, 56 pàg.

⁹ www.conselldemallorca.net

Forn de calç de les Planes. Begues, 2007. Foto CEB.

Rajoleria de mas Alemany. Begues, 2009. Foto CEB.

a Somontano, Cismeia de Grisel (Aragó), Higuieruela (Castella la Manxa), etc.

A Europa ja fa anys que es treballa en diversos projectes entorn de la pedra seca; és el cas del Reseau Europeen de la Pierre Seche (REPS), iniciativa que té per objectiu la consolidació d'una xarxa europea de cooperació interregional per al desenvolupament local.¹⁰ El projecte Patter, impulsat per la Unió Europea, sistematitza els treballs d'identificació d'espais marjats i pretén obtenir un model de catalogació, anàlisi i diagnòsi del patrimoni en pedra seca aplicable a l'àmbit mediterrani. El projecte TCAST (Transfert de Compétences Acquisés et de Savoirs Techniques) contribueix en la preservació de l'ofici de marger definint un mètode d'aprenentatge per a adults i joves.¹¹ En el projecte CARREFOUR es treballa pel reconeixement de l'ofici de marger i pel patrimoni de la pedra en sec per sensibilitzar les col·lectivitats locals.¹²

A la resta del món existeixen diversos programes de salvaguarda i dinamització de l'arquitectura de pedra en sec. A Austràlia, l'entitat Dry Stone Walls Association of Australia treballa des de 1968 per la preservació del patrimoni de pedra seca.¹³ A l'Àfrica Subsahariana, concretament a Gaborone (Botswana), l'ICCROM (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property) i altres organitzacions internacionals han desenvolupat un projecte d'investigació anomenat Taller sobre inventari i documentació d'estructures de pedra seca.¹⁴ Al continent americà hi ha organitzacions molt actives; a Canadà opera la Dry Wall Stone Association,¹⁵ als EUA

destaquen Dry Stone Conservancy,¹⁶ The Stone Foundation¹⁷ i The Stone Wall Initiative.¹⁸

1.4. Patrimoni de pedra en sec, eina d'intercanvi universal

Entès com a eina de diàleg, el patrimoni de pedra seca ens apropa a altres cultures, territoris i pobles del planeta, que secularment han utilitzat la pedra en el treball agrícola i ramader, en l'obtenció i transformació de recursos naturals, com a habitatge i aixopluc, de mitjà per a la millora de les comunicacions, etc. En aquest sentit, l'interès per conservar-lo està relacionat amb el seu abast universal i la seva condició transcultural.

La recent creada secretaria Unió per la Mediterrània, amb seu a Barcelona, organisme multiestatal de la Unió Europea que neix amb esperit de diàleg i vocació de col·laboració entre pobles i cultures de la conca mediterrània, esdevé un lloc idoni per emprendre projectes de reciprocitat cultural entre Europa i els països de la riba sud del mediterrani.

L'organització de programes d'intercanvi basats en el foment del patrimoni de pedra seca pot ser l'espurna que iniciï un diàleg responsable entre persones i cultures, avui desconnectades o de vegades enfrontades,¹⁹ i vehicle per incentivar la celebració d'encontres destinats a la transmissió

¹⁰ www.conselldemallorca.net/mediambient/reps/

¹¹ www.tcast.oec.fr/programme.php

¹² www.carrefour-europeen-pierreseche.org

¹³ www.dswa.org.au

¹⁴ www.africa2009.net

¹⁵ www.dswa.ca

¹⁶ www.drystone.org

¹⁷ www.stonewall.uconn.edu

¹⁸ www.stonewall.uconn.edu

¹⁹ Ramin Jahanbegloo defineix "diàleg intercultural responsable" en *L'imperatiu intercultural* (Barcelona: Arcàdia, 2008); i en *Elogio de la diversidad* (Barcelona: Arcàdia, 2007), proposa un diàleg entre cultures a través de relacions culturals, educatives, intel·lectuals i projectes col·lectius de recerca per incentivar la diversitat cultural.

Pinetto o barraca de fusta i pedra a Sardenya

Pou de pedra seca a Nador

sió de coneixements i tècniques d'obra. Entès com una construcció social d'intercanvi, esdevé un instrument per establir contactes i llaços de concòrdia amb altres societats. Tot plegat ha de contribuir a la salvaguarda dels béns generals: la seguretat de les persones, els drets humans, els intercanvis comercials, la protecció del medi ambient i la preservació del patrimoni cultural.

Les tècniques i habilitats de fàbrica inherents al patrimoni de la pedra en sec, vàlides per a algunes poblacions no industrialitzades i encara properes en el temps i en la tradició de les societats mecanitzades, es poden concretar en diverses qualitats i conceptes: destresa, treball, coneixement, tradició, cultura, identitat..., que actuen i intervenen sense processos i aplicacions artificials sobre els elements: pedra, terra, aigua, plantes. És, doncs, a partir del coneixement global de les tècniques i praxis similars desenvolupades per les cultures que usen la tècnica de pedra seca, que es pot teixir una xarxa de complicitats que ha de facilitar l'inici d'un procés democràtic universal.

La transversalitat cultural constitutiva de la pedra seca l'erigeix en patrimoni de la humanitat, la qual cosa va més enllà de considerar-la patrimoni arquitectònic, cultural, paisatgístic, històric..., la converteix en una eina social, de comunicació i d'intercanvi.

1.5. Protecció legal de les construccions de pedra seca

A Catalunya no existeix una legislació específica per protegir el patrimoni de pedra en sec. D'acord amb el marc legal vigent a Catalunya (Llei 9/93 de 30 de setembre del Patrimoni Cultural Català), l'eina bàsica per a la salvaguarda del patrimoni arquitectònic rural: en pedra seca, tradicional, masies i construccions annexes (pallisses, eres, cups, etc.), és la figura de Bé Cultural d'Interès Local (articles 15, 17, 25

i 39). També és factible la incorporació de les CPS en els plans especials i catàlegs de patrimoni cultural municipals que regula la Llei d'Urbanisme. En tot cas en tot el territori català es compten amb una mà els municipis que apliquen qualsevol de les dues possibilitats.²⁰

Les iniciatives per aconseguir una legislació específica a partir del desenvolupament de la Llei de Patrimoni Cultural són diverses, algunes provenen de l'associacionisme i altres de les diverses formacions polítiques amb representació parlamentària. La darrera iniciativa popular per a la protecció de patrimoni de pedra en sec data de l'any 2003, en què la Coordinadora d'Entitats per la Pedra Seca va recollir 10.000 signatures i les va lliurar a la Direcció General de Patrimoni de la Generalitat, perquè al seu torn instés el Parlament de Catalunya a confeccionar una reglamentació específica per a la preservació de les CPS. De moment, les signatures romanen desades a l'espera de ser utilitzades.

Evidència el desinterès general dels partits polítics les reiterades vegades que des del Parlament de Catalunya s'han rebutjat les proposicions no de llei i les propostes de resolució presentades des de la cinquena legislatura:²¹

- Proposta de resolució sobre la realització d'un estudi per a la identificació i la catalogació del conjunt de barraques de pedra seca de les Terres de l'Ebre, presentada pel Grup Parlamentari de Convergència i Unió. BOPC 321, 22.09.08.

²⁰ El CEB ha presentat un conjunt d'al·legacions i propostes destinades a ser incloses en l'articulat de la *Modificació Puntual del Pla General d'Ordenació Urbana de Begues per a la Regulació del Sòl no Urbanitzable*. Vegeu www.pedrasecabegues.com

²¹ Les dades que es presenten han estat extretes de l'Arxiu del Parlament de Catalunya.

Paisatge agrícola a Mas Traval. D'esquerra a dreta les barraques del Ventureta, del Profecies i del Pitxot. Primavera 2010. Foto CEB.

– Proposta de resolució sobre la realització d'un estudi per a la identificació i catalogació del conjunt de barraques de pedra seca del Camp de Tarragona, presentada pel Grup Parlamentari de Convergència i Unió. BOPC 321, 22.09.08.

– Proposició no de llei sobre la nominació de les barraques i els cups de vinya com a patrimoni d'interès local. Presentada pel Grup Parlamentari del Partit Popular de Catalunya. BOPC 214, 04.08.05. L'any 2000, el mateix grup va presentar una proposició semblant que es va aprovar, però que no s'ha traduït en cap tipus d'acció protectora.

– Pregunta al Consell Executiu, presentada pel Grup Parlamentari de Convergència i Unió, sobre la despesa corresponent a sis estudis relatius a les barraques de pedra seca de l'Alt Camp. Encarregats pel Departament de Cultura l'any 2004.

2. Formació del catàleg i restauració de CPS de Begues

L'any 2007, el Centre d'Estudis Beguetans, davant l'imminent desaparició del patrimoni de pedra en sec i del paisatge tradicional que conforma, va constituir un equip de treball per contenir la indefectible pèrdua de patrimoni. Des de llavors i a través de la constitució del projecte *Formació*

del catàleg de construccions de pedra seca del terme municipal de Begues, s'han portat a terme activitats, accions i propostes destinades a la localització, identificació, restauració, difusió i protecció d'aquest patrimoni. Gràcies a aquestes actuacions, s'ha pogut aturar i en alguns casos invertir, la progressiva desaparició de CPS del terme municipal.

El CEB mostra el programa d'actuació sobre la pedra seca del municipi de Begues com a punta de llança, eina de treball i exemple metodològic per aconseguir que la Generalitat de Catalunya desenvolupi una llei específica per a la preservació, restauració, manteniment i difusió de les construccions en pedra seca i tradicionals.

2.1. Descripció del projecte

El projecte *Formació del catàleg de construccions en pedra del terme municipal de Begues* es compon de tres fases. La Fase I executada amb el suport de la Fundació Territori i Paisatge de Caixa Catalunya, es va desenvolupar en el període 2007-2008, i va donar com a resultat la catalogació de 90 barraques de vinya²² i l'inici d'una política de restauració i manteniment de CPS. La Fase II, corresponent a

²² Per la Fase I consulteu el butlletí del CEB, *Eixarmada*, núm 10, juliol 2008 o www.pedrasecabegues.com.

Barraca del Pitxot a Mas Traval, restaurada pel CEB l'hivern de 2010. Begues. Foto CEB.

l'exercici 2010, té un doble objectiu: la catalogació de la resta de CPS (marges, pous, rajoleries, clapers, corrals, etc.) i la declaració de BCIL per a les CPS de Begues.²³ La Fase III es concretarà amb l'edició i difusió d'un catàleg en format llibre i es preveu realitzar-la durant l'any 2011.

El projecte de catalogació i el programa de restauració de CPS es pot consultar en www.pedrasecabegues.com. És un instrument pensat, dissenyat i programat per assolir els objectius de l'entitat en matèria d'estudi, coneixement i difusió del patrimoni arquitectònic de pedra seca i tradicional de Begues. Conté una base de dades per catalogar les CPS, la metodologia de treball i resultats del projecte i altres continguts de referència. El web integra l'eina cartogràfica Google Maps/Earth, que fa possible la identificació de les CPS de Begues, i compta amb el gestor de mapes Miramon per reforçar-ne la geolocalització. Conté nombrosos vincles amb entitats del sector i una important bi-

²³ Presentació d'una comunicació en la *IV Trobada d'Estudi per a la Preservació del Patrimoni en Pedra Seca als Països Catalans*, celebrada a Sitges el mes d'octubre de 2007. Les actes a www.coordinadorapedraseca.org/images/IVTrobada.pdf

bliografia. Finalment vincula un portal sobre l'Art de la Natura o Land Art.²⁴ Tot es tracta detalladament perquè a les entitats i persones interessades en la recuperació i foment del patrimoni arquitectònic de pedra seca els faci servei.

2.2. Principals objectius

- Catalogar, restaurar, conservar i fer difusió del patrimoni arquitectònic de pedra seca de Begues.
- Protegir les CPS de Begues d'acord amb el marc legal vigent a Catalunya: Llei 9/93 de 30 de setembre del Patrimoni Cultural Català; Bé Cultural d'Interès Local (articles 15, 17, 25 i 39); incorporació en els plans especials i catàlegs de patrimoni

²⁴ El *Land Art* sorgeix els anys seixanta del segle XX, quan un grup d'artistes europeus i americans intervenen en l'entorn natural per deixar-hi la seva empremta. Les accions *Land Art* o *Art a la Natura* a Europa són curoses amb l'entorn i cerquen una apropiació visual de la realitat ecològica. Vegeu, per exemple, Andy Goldsworthy, *Enclosure* (Londres:Thames & Hudson, 2007).

Claper-trona prop de la barraca del Pitxot a Begues, 2010. Foto cedida per LAAC.²⁵

cultural municipals regulats per la normativa urbanística.

- Aconseguir que el govern de torn de la Generalitat de Catalunya promogui una legislació nacional específica que protegeixi el patrimoni de pedra en sec a Catalunya.
- Assolir un desenvolupament urbanístic sostenible basat en la utilització racional del territori i en el respecte pel medi ambient.

2.3. Estat de conservació

Els mapes del cadastre de Begues aixecats els anys 1928 i 1954 identifiquen 204 barraques en tot el terme municipal. L'any 2007, de les 90 barraques localitzades durant la catalogació, solament 23 unitats estaven en bon estat; les altres presentaven diferents tipus d'afectacions.

Les altres tipologies pateixen la mateixa deixadesa: els pous, per la perillositat que comporten, sovint es tapien; els marges són els més descuidats, ja sigui per l'abandonament dels camps que protegeixen, per la seva relativa abundància o pel desconeixement de la seva importància

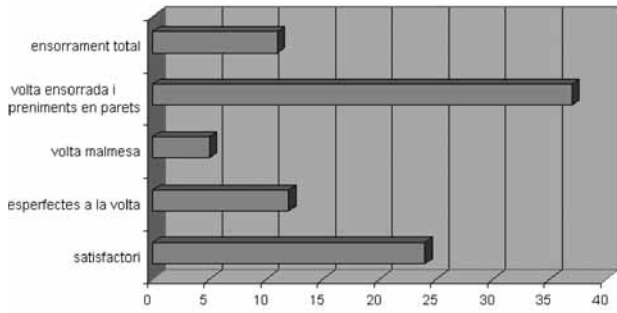
²⁵ Land Art Associació Catalunya.

ecològica; les rajoleries i els forns de calç són les construccions més desateses; els corrals en general no reben cap manteniment; els camins tradicionals resten abandonats o han estat malmesos per infraestructures.

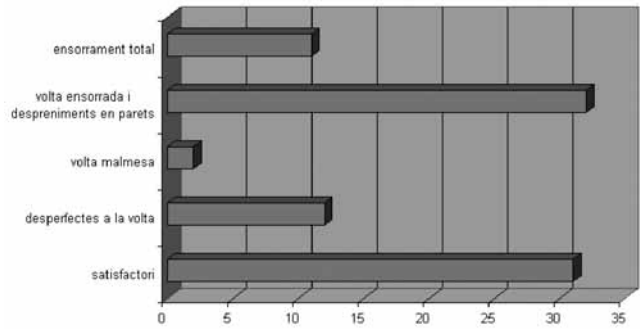
Els gràfics que s'inclouen a la pàgina següent indiquen el grau de conservació de les barraques abans i després de l'actuació del CEB. El gràfic 1 fa referència a l'estat de conservació l'any 2007. El gràfic 2 mostra 32 barraques en bon estat, fruit de les restauracions realitzades fins al mes de març de 2010. El gràfic 3 mostra el percentatge de 2007 sobre 90 barraques, el 27% estaven en bon estat, mentre que el gràfic 4 assenyala un 35% per al 2010.

3. Conclusions

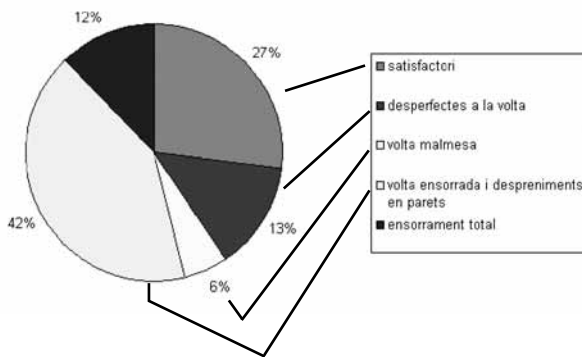
A Catalunya l'actual estat d'abandonament del patrimoni en pedra seca i tradicional ha de ser superat urgentment, per això cal que la Generalitat s'interessi per la preservació de les CPS mitjançant la forma legal més adequada: desenvolupant els reglaments de la Llei 9/93 de 30 de setembre del Patrimoni Cultural Català o be redactant una llei específica per a la protecció de les CPS. En aquest sentit, és important que les entitats i persones que es dediquen a la identificació i salvaguarda de les CPS i la resta de patrimoni rural no abaixin la guàrdia. Cal continuar amb la feixuga tasca de

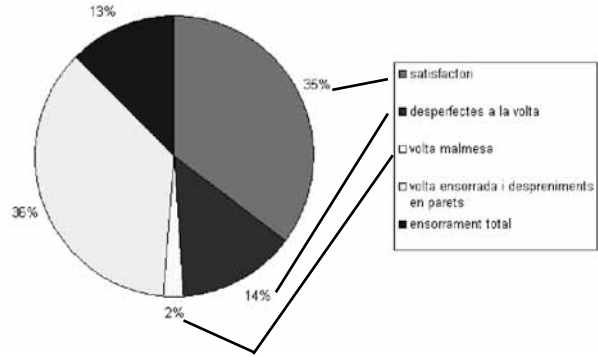
Gràfic 1. Unitats anys 2007. CEB

Gràfic 2. Unitats anys 2010. CEB

Gràfic 3. Percentatge any 2007. CEB

Gràfic 4. Percentatge any 2010. CEB

conscienciar la població, assessorar les administracions locals i fer pedagogia entre la classe política. A favor nostre hi ha la bona predisposició d'algunes organitzacions municipals i el creixent nombre d'entitats que mostren interès en la defensa del patrimoni de pedra en sec.

Els valors que conflueixen en el patrimoni de pedra seca fan d'aquest un recurs cultural, i en alguns aspectes funcional, que s'ha d'explotar. En conjunt conformen una construcció social que ha de servir per a la defensa del patrimoni, la cultura, la identitat, la natura i el paisatge. Com a instrument de diàleg intercultural, el patrimoni de pedra seca i tradicional és apte per fomentar la tolerància, empatia i solidaritat entre persones, col·lectius i cultures. La universalitat de les tècniques de construcció en pedra seca i la transversalitat que les caracteritza és un actiu de primer ordre, però també és un fre a l'hora d'implicar l'ad-

ministració en accions de catalogació i processos de protecció, car són molts els actors que s'han de posar d'acord.

El projecte *Formació del catàleg de construccions en pedra seca del terme municipal de Begues* esdevé un exemple més entre d'altres que porten a terme les entitats que treballen en la salvaguarda del patrimoni de pedra seca i tradicional de Catalunya.

La nostra obligació, com a ciutadans del període històric que ens toca viure, és transmetre a les generacions futures el llegat que ens han deixat els nostres avantpassats; constructors d'aquestes magnífiques estructures arquitectòniques de pedra i moldejadors del paisatge històric de territoris tan diversos. La bona conservació d'aquest patrimoni esdevé indicador del bon estat del paisatge i de la natura, i signe de civilitat de la societat que el conserva.

Barraques desaparegudes per la urbanització de Bon Solei II. Begues, 2000. Foto CEB.

Barraca desapareguda per ensorrament i posterior abandonament. Begues, 2001. Foto CEB.

Barraca de Cal Tot a Can Martí, restaurada pel CEB amb la col·laboració del CECBLL. Begues, juny 2009. Foto CEB.

Barraca del Panxito a Mas Roig, restaurada pel CEB l'octubre de 2007. Begues. Foto CEB.